

intro

**Information
& inspiration**

till dig som är anställd,
förtroendevald eller ideell
medarbetare i Skara stift.

Svenska kyrkan
SKARA STIFT

FEBRUARI 2017 | ÅRG 12 | #1

 Luther på axeln?

Vår stränga bild av reformatorn är inte så gammal

 Sju röster om Luther

"Det vardagliga är ett kall"

 Mer av nåd och kärlek

Detta förenar lutherska kyrkor

Tro som färskvara

Jörgen Röllgårdh, stiftsadjunkt
Flämslätt/gudstjänst.

Foto: Catharina Sundqvist

Varje måndag, inflikat i tidningen, kommer reklambladet för den lokala mataffären. Jag brukar läsa i jakt på extrapriser eller för att få tips till inköpslistan. Utöver alla bilder på produkter finns det allmänna tips för kost och träning.

Om träning brukar det stå det vi alla redan vet; att det handlar om regelbundenhet, att skapa goda vanor, att det är bättre att göra något än inget alls och att träning, tyvärr, också är färskvara.

Ibland blir jag sporrad, ibland ger jag upp. Det är alltför mycket i livet som är eller sägs vara färskvara så det blir för många saker att hålla efter. Men trots det inser jag att en del vanor, tankar och idéer behöver underhållas. Om det inte sker är risken stor att de tappar i styrka och spänst. Nu är det inte alltid hårdträning som behövs, utan snarare en promenad i lagom takt.

”Till vem sätter jag min tillit?”

Den senaste tiden är det uppenbart att även demokrati är färskvara. Grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och människans okränkbara värde är något som behöver upprepas så att vi ständigt reflekterar över vilka värden vi vill ska vara självklara.

Även tro, tänker jag, är färskvara. Men inte som ett träningsprogram att leva upp till, utan mer en pågående övning i hur vi djupast ser på oss själva och på Gud.

Tro för mig är tillit, det jag ytterst litar till och håller fast vid. Den berättar om mitt okränkbara värde och framför allt om Gud som inte vill och kan annat än att hålla taget om det liv Gud har skapat, även när det är som mörkast och mest djävulskt.

Men den tron är inget jag kan eller behöver leva upp till, bara återvända till, i tillit.

Kanske är det vi kallar reformation och ett reformationsår också färskvara, en ständig övning i att reflektera över vad som är väsentligt.

Nu är det nog inte en gammal sanning att hitta och hålla fast vid, utan en utmanande rörelse som ställer frågan om till vad och vem jag sätter min tillit.

intro • februari 2017 • årg 12 • #1

Box 173, 532 23 SKARA | Läs mer om Intro på www.skarastift.se | Intro kommer ut med fyra nummer per år och erbjuds gratis till alla kyrkvårdar, förtroendevalda och anställda inom Skara stift. Namn och adressuppgifter hämtas från Kyrksam vars uppgifter hanteras lokalt av respektive pastorat/församling. Tillhör du inte någon av ovan nämnda grupper är du välkommen att prenumerera.

■ Ansvarig utgivare: Åke Bonnier, 0511-262 05, ake.bonnier@svenskakyrkan.se | Redaktör: Jacqueline Björnram, 0511-262 28, jacqueline.bjornram@svenskakyrkan.se | Redaktionsgrupp: Jacqueline Björnram, Ulla Falk, Johannes Fransson, Joakim Källman, Gunilla Nordin, Kamilla Skarström Hinojosa och Anna Theander. | Prenumeration: 100 kr/år (inkl moms). Kontakta Ulla Falk, 0511-262 18, ulla.falk@svenskakyrkan.se | Utgivning: slutet av månaderna februari, april, september och november | Prel manusstopp: För "På gång" samt kurser/arrangemang: 20/1, 2/4, 7/9, 7/11 | Tryck: Responstryck, Borås, 2017 | Papper: Edixion.

Unga sjunger om Luthers ungar.

Målning: bpk / Museum der bildenden Künste, Leipzig / Michael Ehrhart

Kyrkomusikerna Åsa Nyberg och Ursula Strömer satt i varsitt pastorat och funderade på att göra en musikal om Luther med sina unga sångare.

Text: Anna Theander

Det slutade med ett samarbete. I höst framförs "Luthers ungar" av en stor gemensam barnkör i både Skara domkyrka och i Bergs kyrka.

Det är Karin Runow som skrivit musikalen "Luthers ungar", ett musikverk som berättar om familjen Luther och reformationen ur barnskaras perspektiv.

– Jag hade beställt noterna och tyckte att det skulle vara roligt att göra den här musikalen med barnen i dom-

kyrkans körer, säger Åsa Nyberg som är kyrkomusiker i Skara pastorat.

Men när man väl lägger ner så mycket arbete känns det tråkigt att det bara blir ett framförande. Dessutom är det roligt att komma iväg och sjunga någon annanstans. Så Åsa kontaktade Ursula Strömer i Norra Billings pastorat, som hon stött på i olika körsammanhang, men aldrig arbetat tillsammans med. Att Ursulas körsångare var pigga på att sjunga visste hon – de träffades nämligen senast i höstas i samband med att Sveriges kyrkosångsförbunds och Svenska Kyrkans Ungas barnkörstipendium delades ut till just Bergs församlings barnkörer.

– I Norra Billing hade vi också kikat på musikalen. Och Åsas förslag att göra den tillsammans var ju jättebra, säger Ursula som är med och leder barnköerna i Bergs församling.

Ursula Strömer och Åsa Nyberg.

Med barn och ungdomar från båda pastoraten blir det således en stor kör som berättar familjen Luthers historia.

– Jag tror inte att folk i allmänhet vet så mycket om Luthers liv. Vi har väl ofta den där bilden om "Luther på axeln", så det känns roligt att få föra fram ett annat perspektiv, menar Åsa.

Sånger som "Åsknatten", "Nunnan i tunnan" och "Gycklarnas visa", leken "Bannbulla" och repliker ska nu övas in. Sista söndagen i september framförs musikalen i Skara domkyrka och söndagen därpå i Bergs kyrka. ■

Varför har vi Luther på axeln?

Martin Luther. En njutningsmänniska som gärna tog en öl och bjöd hem folk – eller en sträng och trist typ som ville att vi skulle lära oss bibeln utantill och helst arbeta ihjäl oss? I Sverige tycks den senare beskrivningen ha blivit en allmän uppfattning.

Text & foto: Anna Theander

Hur blev det så? Det finns förmodligen flera förklaringar och antagligen ligger sanningen någonstans mitt emellan, tror Martin Berntson, docent i religionsvetenskap.

”Luther på axeln” är ett uttryck som blivit känt i Sverige. Det ”lutherska arvet” talar ofta om hög arbetsmoral, en sträng attityd och ett sedesamt leverne. Beskrivningar som går stick i stäv med andra, betydligt mer lättsamma och njutningsfulla epitet rörande den store reformatorn från Wittenberg.

Martin Berntson

Martin Berntson är docent vid Göteborgs universitet, med kristendomens historia som huvudinriktning. Han menar att den stränga bilden av Luther är en förhållandevis ung uppfattning.

– Det ska sägas att det inte finns någon forskning på hur den här svenska bilden har vuxit fram, men vi kan konstatera att det före 1980-talet inte talas om en negativ Luthersyn som ett problem.

En egokultur

Kanske har massmedia en del i den Lutherbild som vuxit fram. Martin Berntson spekulerar också i att 80-talets ”yuppiekultur” kan vara en förklaring.

– Det blev ju något av en egokultur, att man skulle tänka på sig själv på ett annat sätt än tidigare. Och att tänka på sig själv kan ge lite dåligt samvete och då känner man skuld. Den där skulden måste man skylla på någon, och varför inte kyrkan och därigenom Luther, funderar han.

Men givetvis finns det förmodligen också andra skäl, som vi hämtat ur vår historia. Forna tiders katekesförhör har måhända bidragit till en bild av Luther som en kravens och gärningarnas förespråkare – när det faktiskt var tvärtom!

– Sedan ligger det väl något i de här myterna. Visst pratade Luther om arbete, men det han talade om var ju framförallt att alla människor har en kallelse, inte bara präster och munkar. Och att den kallelsen inte bara gäller förvärsarbetet utan att det också ligger en kallelse i att vara till exempel husmor eller familjefar, att finnas till för andra.

Luther hade förstås många sidor och egenskaper, precis som alla människor. Kanske har han genom historien blivit ”censurerad”, funderar Martin Berntson. I 1800-talets Sverige brottades man med samhällsproblem som bottnade i en vidlyftig alkoholkonsumtion, en tillvaro där ”oäkta” barn och deras ogifta mödrar stod utan försörjning och det mångåriga bondesamhället skulle övergå till ett industrisamhälle. Där var det måhända helt enkelt mer strategiskt att lyfta fram ett dygdigare leverne än att uppmuntra till vin, kvinnor och sång.

Utnyttjade tidens teknik

Han tror också att vi svenskar har en tendens att förknippa enbart Martin Luther med reformationen, när reformatörerna i själva verket var flera stycken.

– Luther var ju smart och utnyttjade den tidens teknik, vilket gav ett oerhört genomslag. Sedan bär han också på en bra ”story” som han delvis själv var med och skapade.

Berättelsen om Martin Luther innehåller det mesta: han var munk men lämnade klosterlivet och gifte sig med en förrymd nunna. Han sägs ha spikat upp sina teser på en kyrkport. Han var bannlyst och fredlös och kidnappades av de sina för att skyddas – inlåst i en borg översatte han dessutom bibeln till tyska på rekordtid.

– Det är ju tacksamt att göra film och teater om Luther. Vi kanske helt enkelt har gett honom lite väl stort utrymme. Ta den svenske reformatorn Olaus Petri, honom vet vi inte särskilt mycket om. Och Luthers medhjälpare och lärjunge Philip Melancton bär ju inte på någon särskilt spännande historia. Det hade ju blivit världens tråkigaste film! ■

*”Vi kan konstatera
att det före 1980-talet
inte talas om en
negativ Luthersyn
som ett problem.”*

Sju röster om Luther

Den 31 oktober 1517 spikade Martin Luther upp sina nittiofem teser på kyrkporten i Wittenberg, en händelse som betraktas som startskottet för den protestantiska reformationen. Betyder den något för oss idag? Och vad i så fall? Intro ställde frågan: vad bär du med dig av reformationen och Martin Luthers tankar i ditt liv idag? Sju personer svarar.

”Våga stå på barrikaderna”

Född och uppvuxen på västkusten, fostrad i den schartauska andan bär jag med mig ett högkyrkligt arv. I min barndom fanns alltid Luther närvarande, framförallt i de långa predikningarna där det gång på gång manades till bot och bättring för oss arma syndare som hukade i bänkarna. Bibeln var rättesnöret och den lästes flitigt då vägen till rättfärdighet går endast genom att tro.

Jag tror inte Luther var så allvarlig och tillrättavisande som vi nutida människor vill göra gällande. Jag tror att han var en ganska glad och humoristisk människa som såg till att njuta av livet men att han var måttlig.

För vår kyrka har Luther inneburit ett arv, av hans lära av syndaförlåtelsen, ånger, omvändelse och tro. Tänker att det är bra att det finns rättesnöre. Tyvärr försvinner dessa mer och mer i vårt moderna samhälle. Kanske skulle vår moderna kyrka våga sig på att bli mer luthersk i den bemärkelsen att vi mer och mer skulle våga stå på barrikaderna, stå för tron, våga visa och tala mer om tro med varandra.

Christina Kopperud, församlingspedagog Karlsborgs pastorat

”Tidlös och högaktuell”

Luther är tidlös, Luther är högaktuell. Jag brukar avsluta mitt program om Luther med några nutida, livsviktiga ord från en av hans vackraste predikningar. Den höll han en jul och berättade då om invandrarflickan Maria, som när som helst ska föda. ”Tänk”, säger Luther, ”att komma till ett främmande land, inga pengar, ingenstans att bo, de kan inte språket och strax ska hon föda, för första gången. De hamnar i en kall och mörk lada, det finns ingen eld, inget varmt vatten, inga lindor. Nu säger säkert ni som menar er äga ett varmt hjärta och kristligt sinnelag, att om bara jag hade varit där då skulle jag minsann ha hjälpt den stackars flickan ...”

”Säger du nu”, sa Luther, med facit i hand, ”när du vet att den vi talar om är Maria, Jesu moder. Men bra, utmärkt, är detta ditt hjärtas djupaste önskan så skynda dig sedan ut utanför kyrkportarna, där finns mängder av Marior, hennes bröder och systrar, som alla behöver dina lyssnande öron, dina kärleksfulla ögon och inte minst dina aktiva händer.”

Per Ragnar, skådespelare

”Fotspår att följa i”

Jag är student, på alldeles för långsam väg att bli präst. I det dagliga livet, i framgång och misslyckanden och allt däremellan, blir Guds nåd både livsviktig och synlig. Luthers väg och liv får vara fotspår att följa i. Kampen med att vilja klara mig själv, förtjäna det jag får. Den stora glädjen över att istället få dränkas i nåd. Detta att få vara fri människa i Kristus, oavsett hur det gick på senaste tentan, oavsett hur välstädad huset är, oavsett allt, det har Luther lärt mig mycket om.

Tove af Geijerstam, student i Göteborg

”Betydelsefull för vårt språk”

Bibeln var viktig för Luther, det var den han läste, översatte och skrev om. Den utgjorde för honom grunden för den kristna tron. Men Bibeln blev inte bara grunden för den kristna tron, den blev viktig också för svenska språket. Luther översatt Bibeln från grundtexten på hebreiska och grekiska till tyska och den bibelöversättningen låg till grund för den första svenska Bibeln, Gustav Vasas Bibel från 1541 som blev en likriktare för det svenska språket.

Luther var kritisk till den dåliga bildningsnivån, därför skrev han två katekeser, den stora till prästerna och den lilla till folket. Den lilla katekesen

användes inte bara i kristendomsundervisningen utan var också lärobok i svenska. Så det är väl på sin plats att vi sänder Luther en tacksamhetens tanke så fort vi säger något på svenska.

Stellan Wahlstrand, präst i Tidaholm

”Inte ducka för centrala begrepp”

Arvet efter Luther finns runt omkring oss och kan vara svårt att se eftersom det är självklart för oss. Av någon anledning har Luther fått en tråkighetsstämpel. Själv upptäckte jag inte katekesen förrän i vuxen ålder och sätter värde på Luthers förklaringar där, samt förklaringarna av centrala begrepp som lag och evangelium, som jag just har fått till mig i en serie bibelstudier.

Jag tycker inte vi ska ducka för att förklara de centrala begreppen och gärna koppla det till vad det får för praktiska följder också, så att det inte stannar vid teoretiska resonemang.

Jag funderar också över den uppgörelse som har slutits mellan katolska kyrkan och Lutherska världsförbundet. Hur kommer det att påverka vår hållning och syn på det lutherska arvet, kommer det rentav att leda till en reformation?

Helena Långström Schön, förtroendevald Skara pastorat

”Tonerna ger orden liv”

Den kristenhet jag växt upp i är luthersk protestantisk och därför har Luthers lära haft större inverkan än jag själv kan överblicka. Men, jag måste nämna psalmerna. Text, musik och den goda smaken att använda bra sångbara melodier från den tiden, det kunde vara medeltida hymner, folkliga sånger, ballader, gesällvisor och dryckesvisor. ”Varför ska djävulen ha alla bra melodier?” lär han sagt. Luther lär också ha varit en stor musikalisk begåvning och bli psalmerna vittnar därom. Det finns flera citat om musik jag burit med mig genom åren: ”Tonerna ger orden liv”. Det har jag tänkt på mycket i komponerandet, att ord och ton förstärker varandra.

Luther har i hög grad påverkat Bach som ju var en god protestant. Bach är för mig en ständig inspirationskälla. I detta nu så har jag påbörjat en serie kantater för kyrkoårets olika söndagar. Ett konkret arv efter Luther genom Bach.

Mest av allt i vardagen tänker jag nog på det kall man har, i mitt fall musiken. De predikningar jag gång på gång hörde om kallet har varit viktigt för mitt yrkesval. Luther fick en gång frågan från en skomakare hur han skulle göra för att bli en bättre kristen. Luther svarade: Gör bättre skor!

Hans Kennemark, riksspelman och kompositör

”Det vardagliga är ett kall”

Luthers syn på kallelsen har stor betydelse för mig. Att leva är ett kall. Att vara familj är en kallelse lika viktig som vilket ämbete som helst. Att inneha en samhällsnyttig position är också ett kall. Luther förenar andlighet med verklighet för många, genom att lyfta fram det vardagliga som just ett ”kall”.

David Carlsson, Hjo pastorat, kyrkvärd och föreståndare HVB-hem

Fokus på nåd och kärlek förenar.

Identiteten som luthersk kyrka är starkare i Tyskland än i Sverige och skälen till det är flera. Maria Classon och Alexander Reichelt som möttes under ett utbytesprogram mellan Skara stift och vänstiftet i Bayern, ser likheter och skillnader mellan kyrkorna men också en gemensam utmaning i att verka i ett omvärld i snabb förändring.

Text: Catharina Sundqvist. Foto: pixabay.com

En luthersk kyrka som står Skara stift extra nära är den bayerska delen av Tysklands evangelisk-lutherska kyrka. Ett av de olika samarbeten som förekommer mellan kyrkorna är utbytesprogrammet för präster.

För fyra år sedan deltog Trollhättans kyrkoherde Maria Clas-

son i det. Hon tillbringade tre veckor i Bayern tillsammans med prästen Alexander Reichelt och hans familj. Ett år senare kom Alexander till Skara stift och gjorde motsvarande visit.

– Tyska lutheraner är mycket tydligare med att

Maria Classon och Alexander Reichelt.

de är lutheraner än vi svenskar, konstaterar Maria Classon.

Alexander Reichelt håller med. En orsak till det är den långa samexistensen med den katolska kyrkan, en kyrka han beskriver som jämnstark och jämnstor.

– Lutheraner och katoliker har levt sida vid sida sedan 1500-talet med allt vad det innebär av att utmejsla sin egen identitet i förhållande till den andre, konstaterar Alexander.

Att Luther kommer från Tyskland och att religionsundervisningen är konfessionell i Bayern stärker också den lutherska identiteten.

Från tidig ålder får skolbarnen kunskap om den tro de fötts in i, om inte föräldrarna önskar något annat.

Men även om Evangelisk-lutherska kyrkan i Tyskland har en

tydligare luthersk identitet än Svenska kyrkan, menar Maria Classon att Svenska kyrkan pratar utifrån Luthers tankar hela tiden, utan att nämna hans namn. Teman som Guds nåd och kärlek lyfts fram i många olika sammanhang.

– Vårt grunduppdrag i en luthersk-evangelisk kyrka är att lyfta fram att vi är älskade för vår egen skull, att vi inte behöver göra oss till inför Gud. Det behöver vi bli ännu tydligare med.

Här har Svenska kyrkan något att komma med i ett trasigt samhälle, något som egentligen är väldigt enkelt att förmedla till människor, anser hon.

– Att Luther och reformationen uppmärksammas extra mycket i år kan hjälpa oss att lyfta fram Guds ovillkorliga nåd och kärlek.

Motvikt till samhällets krav

Alexander Reichelt är inne på samma spår. Den ovillkorliga nåden är en välbehövlig motvikt till samhällets hårda krav på individuell perfektion inom alla områden.

– Det är något som både vi och Svenska kyrkan kan uppmärksamma än mer.

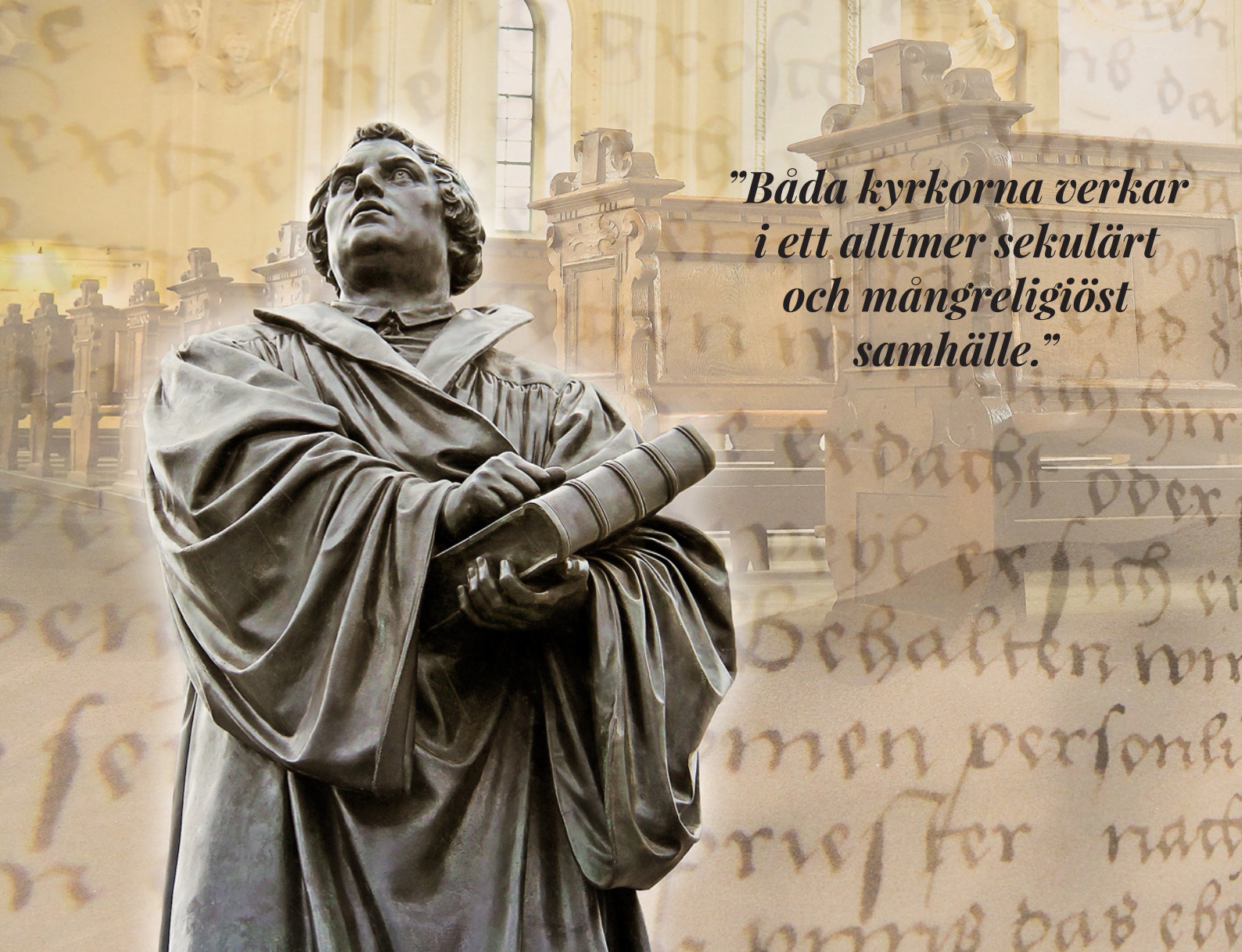
”Lutheraner och katoliker har levt sida vid sida sedan 1500-talet”

I Sverige förknippas Luther fortfarande av många med arbetsmoral och stränghet. I Tyskland mötte Maria inte det synsättet. Däremot uttryckte flera tyskar att Sverige verkar ha en annan lutherskhet.

– Det tror jag har med vår historia att göra. I Sverige bestämde Gustav Vasa att det var den evangelisk-lutherska läran som gällde och det fick

övriga befolkningen finna sig i. Sverige var dessutom ett ganska enat land på 1500-talet.

Tyskland däremot enades inte förrän på 1900-talet, och

*”Båda kyrkorna verkar
i ett alltmer sekulärt
och mångreligiöst
samhälle.”*

kurfursten som hade makten i ett furstendöme bestämde om det var katolskt eller protestantiskt.

– Den stränghet, och idén om Luther som sitter på axeln och ger oss dåligt samvete, som förknippas med reformationen i Sverige har mer att göra med Sverige som land och dess historia än med Luther, konstaterar Maria Classon.

Demokrati och läskunnighet

En av de saker som Luther reagerade mot var sammanblandningen av världslig och kyrklig makt. I Sverige blev kyrkan en del av den världsliga makten i syftet att fostra människor i en viss riktning. Det kan ses som något negativt. Samtidigt bidrog dåtidens Svenska kyrka till utvecklingen av demokrati och till läskunnighet.

– Egentligen är det först nu som vi måste brottas med varför Svenska kyrkan och kristendomen är viktig för oss, när människor med andra trosuppfattningar kommit till landet samtidigt som samhället sekulariserats.

I Tyskland har spänningen mellan lutheraner och katoliker minskat. Däremot finns en tydlig kulturell uppdelning fortfarande

de, där vissa byar i Bayern är i princip helt protestantiska och andra helt katolska. Men gemensamt är den kristna tron och att båda kyrkorna verkar i ett allt mer sekulärt och mångreligiöst samhälle.

– Även om vi har en tydlig identitet som luthersk kyrka så sker stora förändringar i vår omvärld som vi måste förhålla oss till, konstaterar Alexander.

En mörk sida

Båda prästerna ser Reformationsåret som en möjlighet att få prata om vad Luther egentligen stod för, och vad det kan betyda för oss i dag.

Han måste sättas i sitt historiska och kulturella sammanhang framhåller Alexander Reichelt.

– Det finns mycket positivt att lyfta fram, som att Luther inte alls var en glädjedödare. En mörk sida som också är viktig att prata om är hans antisemitism. Jag ser fram emot ett reformationsår som tar upp Luthers alla sidor men där nåden, Guds kärlek och glädjen får stå i centrum. ■

Unga utan inre kompass.

I den lutherska kyrkan i USA förlorar många unga sin tro när de flyttar hemifrån. Bandet till församlingen man växte upp i tycks tunt och brister lätt.

– Vilket ansvar har vi vuxna för att deras identitet som kristna är så svag, frågar sig teologen Marcia J Bunge, professor vid ett lutherskt college med svenska rötter i Minnesota.

Text: Kerstin Larsson. Bild: Magnus Aronson/Ikon, Sven-Erik Falk

Unga människor utgör en tredjedel av mänskligheten, i delar av Afrika, till och med hälften. Ändå är de ofta marginaliserade, påpekar Marcia J Bunge som besökte Skara i höstas. Hon är präst och professor vid Gustavus Adolphus College i St. Peter, Minnesota, i USA.

Marcia J Bunge var huvudredaktör för en bok om barnet i bibeln som kom ut 2008. Intresset för barn har varit svagt överhuvudtaget i forskarvärlden, men nya fält öppnas nu till hennes glädje.

– Barnperspektivet ser vi allt oftare inom historia, juridik, sociologi, filosofi, psykologi och religion.

Som mamma fick hon upp ögonen för hur liten plats barnen har både i kyrka och samhälle och som söndagsskollärare blev hon förskräckt över dåligt material.

– Hur tänker vi, om vi inte bryr oss om kvaliteten på det vi ger barnen, undrar hon.

Skatter från himlen

Funderingarna om barnens plats i den lutherska traditionen ledde till egen forskning på området och många överraskningar.

– Martin Luther lyfter fram barnen på ett sätt som jag som luthersk präst inte visste mycket om.

Martin och hans fru Katharina fick sex barn och tog dessutom hand om fyra föräldralösa, berättar Marcia J Bunge.

– Han talar om barn som skatter från himlen och välsignelser från Gud, och

betonade starkt vuxnas skyldigheter mot dem, att vårda och vägleda.

Därför var utbildning oerhört viktigt.

– Skolan skulle inte bara fostra för vuxenlivet. Luther betonade att barn är fullvärdiga samhällsmedlemmar med gåvor och talanger och alla barn, både flickor och pojkar, både fattiga och rika, skulle få gå i skolan.

”Vi vuxna måste vara där och prata om tro och etik.”

God utbildning för alla var en grund för samhällets välfärd, säkerhet och styrka.

– Därför har lutheraner världen över ofta tagit initiativ till barnhem, skolor och sjukhus. Mitt college grundades på 1860-talet av svenskamerikaner som även startade ett barnhem, ”Vasa Lutheran Home for Children”.

Marcia J Bunge kom till Skara stift för att prata om ”nones”. Så benämns unga människor i USA som växt upp med kristna värderingar och gudstjänstfirande, men senare tappat bort sin tro.

– Unga bombarderas med medias budskap där religion ofta framställs som något privat som man inte pratar om, eller kopplas ihop med fundamentalism.

Men Marcia tycker sig också se vuxna som inte vill eller vågar påverka sina barn.

– Men om vi vuxna inte skickar med dem det vi tycker är värdefullt i livet, så gör ju någon annan det.

– Mina studenter går kanske fortfarande i kyrkan, men de vet inte varför och känner inte till sin lutherska tradition.

Svag identitet

”Nones” är inte ateister utan intresserade av andliga frågor, men identiteten som kristen är svag. Därför har de svårt att ge sig in i en debatt när deras tro ifrågasätts. Unga muslimer klarar sig bättre.

– Våra värderingar formas i unga år och då måste vi vuxna vara där och prata om tro och etik. Vi måste bry oss om dem, för de unga bryr sig om samhället och världen, men de får så lite med sig från kyrkan, menar Marcia.

Det hon förespråkar är vanor som grundläggs hemma och i kyrkan.

– Det handlar om att läsa bibeln och be och att visa ungdomarna att tro och vardagsliv hör ihop.

Reformationens starka engagemang för barn utmanar oss idag.

– Vi behöver se både behoven och styrkorna hos barn och ungdomar, i hemmet, i samhället och i världen, säger Marcia J Bunge. ■

Att sjunga gospel med hela kroppen ägnade sig en grupp åt under lägret "Gnistan" på Flämslätts stiftsgård i mitten av januari. Foto: Carla Karlsson.

Berättat för: Catharina Sundqvist

Gnistan gav positiv energi

UNG TRO

Förra året bestämde distriktsårsmötet för Svenska Kyrkans Unga att ordna ett läger kallat "Gnistan", en ny mötesplats för unga över 15 år. I mitten av januari var det dags. Julia Hjertén från Skara var en av dem som deltog. Så här berättar hon om lägret:

"På lägret fanns många olika workshops. Jag hann med fyra olika och alla var väldigt bra och givande.

Det första handlade om vara Ageravolontär. Jag har hört talas om det förut, men det är något annat att höra någon som varit volontär berätta. Jag blev sugen på att engagera mig.

Om utbytesprogrammet "Ung i den världsvida kyrkan" berättade en tjej och en kille från Skara stift som deltagit i det. De hade varit i Sydafrika respektive Brasilien. Det var också jätteintressant och jag blev precis som många andra som lyssnade sugen på att ansöka.

Prästen och fysikern Sara Blom pratade om hur vi kan kombinera naturvetenskap och bibeln. Tittar man på det som vi gjorde under workshopen så går det faktiskt ihop. Det är som två kartor av olika saker. Vi

kan aldrig få en full bild av vare sig naturen eller bibeln. Det var en fantastisk workshop.

Min sista workshop blev en kickstart på reformationsåret. Prästen Esbjörn Särdaqvist berättade om Martin Luther. Vi fick veta mer om honom som person. Sedan visade Esbjörn en sak för varje period i Luthers liv, så det blev lätt att komma ihåg. Han avslutade med att ta fram ett äpple och säga det klassiska Luthercitatet "Även om jag visste att jorden skulle gå under i morgon, skulle jag plantera ett äppelträd idag". Det fastnade verkligen. Att Luther är den som gått före vårt sätt att tro idag blev så tydligt, och det där med att plantera äppelträd känns väldigt aktuellt.

En annan viktig del av lägret var de andakter och bibelstudier vi hade. Det

Julia Hjertén, Skara

var roligt att få diskutera personlig tro och upplevelser med andra som jag inte kände sedan tidigare. Man kommer snabbt nära varandra när man pratar om sådana saker.

På lördag kväll anordnades maskeradmiddag. Jag var utklädd till Daniel i lejongropen. Hon som var mitt lejon hade ingen lejondräkt utan en leoparddräkt, så det framgick kanske inte helt tydligt, men roligt hade vi. Temat var figurer i Gamla testamentet.

Lägret var intensivt och efteråt var jag trött men full av positiv energi. Att åka bort och få träffa nytt folk och få ny input är roligt!" ■

Vad tycker du bäst om i gudstjänsten?

Det personliga tilltalet, delaktigheten och en bra predikan.

*Annika Pålsson,
kyrkomusiker i Mariestad*

– I gudstjänsten kan jag vara mig själv. Där känns det kravlöst.

*Oscar Lindstrand,
församlingspedagog i Götene*

– Nattvarden. Att få ta emot en nåderik gåva tillsammans med de som är där och de som har gått före.

*Ann-Cathrine Kroon Sahlin,
präst i Alingsås*

– Det bästa med gudstjänsten är när prästen kan göra en berättelse från bibeln levande. Det är roligt att fira gudstjänst i olika kyrkor och gemenskapen är jätteviktig.

Inger Karlsson och Ulla Petterson, som ofta firar gudstjänst på teckenspråk i Trollhättan.

VAD BETYDER DET?

Protest och motstånd

Reformationsjubileumsåret sammanfaller med en rad oroväckande politiska händelser. Lutherska världsförbundets motto "Frälsningen – inte till salu", "Människan – inte till salu" och "Skapelsen – inte till salu" får i ljuset av dessa ökad aktualitet och blir brännbara.

På vilket sätt bör kristna agera när själva sanningsbegreppet hotas genom att bli alltför töjbart? När människovärdet förvanskas, när murar byggs och när skapelsen hotas?

Frågan om protest och motstånd är en känslig fråga i de reformatoriska kyrkorna som har diskuterats ända sedan Luther stod inför riksdagen i Worms och hävdade bibeln och förnuftet som de enda auktoriteterna. När det gäller den politiska arenan så hävdade Luther i "Om goda gärningar" att Gud kräver att vi gör motstånd mot tyranner. I Luthers efterföljd diskuterar Karl Barth, en av 1900-talets viktigaste protestantiska teologer, samma fråga. Barth menade, att kristna ska protestera och göra motstånd när makten inte talar eller handlar i enlighet med Guds bud.

Tyskland genomsyrades under denna tid av en nationalistisk väckelse vilken drog med sig många kristna och kyrkoledare. I Barmenförklaringen 1934 formulerade och motiverade Barth och andra samtida teologer ett kristet motstånd mot nationalsocialismen. För Barth upphörde kyrkan att vara kyrka när hon övergav sin särart i fascination över ett allmänt program som skulle förbättra och rädda Tyskland.

Finns det något i det reformatoriska arvet från Luther och Barth som kan hjälpa oss att upptäcka och protestera när frälsningen, skapelsen och människan säljs ut? Jag tänker att Luthers två auktoriteter: Skriften och förnuftet är en bra utgångspunkt för att delta i ett samtal som ter sig mer och mer komplicerat. Att tänka noggrant kring svåra frågor i dialog med varandra och skriften är en motståndsakt som kyrkan har patent på. Den utövar vi i våra bibelstudie- och samtalsgrupper men också när vi ser en behövande medmänniska eller tar ställning för människans okränkbara värde i vardagens olika samtal.

SAMTALSFRÅGAN:

*Kamilla Skarström Hinojosa,
stiftsteolog*

Vad i din vardag pekar på att skapelsen och människan säljs ut?

LÅT DIG INSPIRERAS!

Här hittar du arrangemang som Skara stift står bakom. Om inget annat anges i texten, är arrangemangen öppna för alla.

Anmälan:

Gå till Skara stifts intranät (internwww.svenskakyrkan.se/skarastift) . Under ubriken "Fortbildning och inspiration", finns en underrubrik som heter "Arrangemang". Där hittar du all information.

Ibland går anmälan direkt till:

- Skara stifts själavårdsinstitut, Lilleskog, 0322-512 81 eller lilleskog.info@svenskakyrkan.se
- Flämslätt stiftsgård, 0511-304 40 eller info@flamslatt.se

Rekreativveckor på Lilleskog

Veckorna vänder sig till alla som längtar efter återhämtning och hjälp att se på sin situation. Det kan bottna i belastningar i arbete, relationer och hälsa eller röra sig om ett mer allmänt behov av eftertanke och vila. Upplägget lägger stor vikt vid den enskildes behov.

Tid: 13-17 mars, 25-29 september, 16-20 oktober.

Kostnad: 4 600 kronor

Anmälan: till Skara stifts själavårdsinstitut, se ruta ovan

E-retreat - med enskild vägledning

Retreat för dig som arbetar i församling som anställd eller ideell medarbetare. Retreaterna är ett samarbete mellan Skara stift, Göteborgs stift och den ekumeniska föreningen Kompass. De utgår från Ignatius av Loyolas "Andliga övningar" med enskild bön och meditation men utan gemensam undervisning.

Tid: 2-7 april, 28 maj-2 juni, 1-6 oktober

Kostnad: 5 500 kronor

Anmälan: senast 15 dagar före start till Skara stifts själavårdsinstitut.

ABC-retreat

Alla kategorier av församlingsarbetare (anställda och ideella) från alla kristna samfund är välkomna. Retreaterna vill ge stöd åt den långsiktiga processen i ett samspel mellan retreat och vardagsliv. Ledare är Magnus Malm tillsammans med en kaplan.

A-retreat: inget aktuellt datum för tillfället

B-retreat: 5-10 febr, 12-17 november

C-retreat: 26 febr-3 mars, 3-8 december

Kostnad: 5 150 kronor

Anmälan: till Skara stifts själavårdsinstitut, se ruta ovan

Veckoslutsretreat:

"Ansikte mot ansikte"

I retreatens meditationer möter vi Bibelns gestalter som kämpade med Gud. Hur ser vår brottning ut? Vilket ansikte möter vi och vilket längtar vi efter att få möta? En helg för dig som vill hämta ny kraft, få tid för avspänning, reflektion och tystnad.

Ledare för retreaten är Bo-Lennart Johansson och Helena Högström, medarbetare på Skara stifts själavårdsinstitut.

Tid: 10-12 mars 2017, start 18.00, avslut 13.30

Kostnad: 2 850 kronor

Anmälan: senast tre veckor före retreatens start till Skara stifts själavårdsinstitut, se ruta ovan.

Sy föreningsdagar på Flämslätt

Tre dagar med inspiration för engagerade i syföreningar och i det internationella arbetet. Medverkar gör Marika Griehsel, journalist och filmare, hemsäljningskonsult Ulla Engquist, Månia Bengtsson och Filip Livfergen, som tillbringat tre månader i Brasilien och i Sydafrika samt fyra ungdomar från Brasilien och Sydafrika som gästar Skara stift våren 2017.

Tid: 25, 26 och 27 april

Kostnad: 200 kronor per deltagare

Anmälan: till Flämslätt, se ruta ovan

Upplysningar: stifts konsult Göran Rask, 0511-262 33, goran.rask@svenskakyrkan.se

Allkristet möte 2017

Biskop Åke Bonnier bjuder in representanter från alla kristna kyrkor och samfund i Skara stifts område till ett möte med föredrag, samtal och gudstjänst. Till den avslutande gudstjänsten välkomnas alla.

Tid: 6 maj, 15.30, Skara domkyrka

Pilgrimsvandring Varnhem - Hjo

Temat är "Våren visar vägen". Enkelt boende. Bagagetransport. Pris 250:-dygn.

Tid: 25-28 maj

Upplysningar: stiftsadjunkt Anna Apell, 0511-262 59, anna.apell@svenskakyrkan.se

Skrivarkurs med Anita Goldman

Författaren Anita Goldman är en erfaren ledare av skrivarkursen. Hon är yrkesverksam författare och kulturjournalist. Kursen som har temat "Att skriva sig till försoning", vänder sig både till vana och ovana skribenter. Läs mer om Anita Goldman på www.anitagoldman.com

Tid: 29 juni - 2 juli, start 16.00, avslut 13.30

Kostnad: 4 950 kronor

Anmälan: till Skara stifts själavårdsinstitut, se ruta ovan

Retreat i sommartid:

"Låt vindarna dansa"

Möjlighet finns till vandringar i den vackra naturen

**ötesplats
ariestad**

- en fest för framtiden

Lördag 25 mars

Välkommen att uppleva festmessa med tre biskopar, aktiviteter på torget och en späckad eftermiddag med föredrag och skapande. Dagen avslutas med jubileumskantat i Mariestads domkyrka där kyrkans historia berättas i musikalisk form av barn- och vuxenkörer, solister och instrumentaler.

Att Mariestad har en domkyrka har sin speciella historia. 1580-1646 var Mariestad ett eget stift - en så kallad superintendentur - innan det på 1600-talet uppgick i det då nybildade Karlstads stift. Sedan 1658 hör Vadsbo härad åter till Skara stift.

Festdagen, då framtiden firas och historien uppmärksammas, arrangeras gemensamt av Mariestads församling, Skara stift och Karlstads stift. Vid festmässan medverkar båda stiftens biskopar Åke Bonnier och Sören Dalevi, samt den gästande biskopen Medardo Gómez från den lutherska kyrkan i El Salvador. Start 10.00. Info läggs kontinuerligt upp på www.motesplatsmariestad.se

i Lilleskogs omgivning. Om vädret tillåter ordnas också en pilgrimsvandring. Tillfälle ges även till enskilda samtal. Ledare för retreaten är Bo-Lennart Johansson och Eva Månsson Carleheden, medarbetare på Skara stifts själavårdsinstitut.

Tid: 26-29 juni, start 18.00, avslut 13.30

Kostnad: 3 850 kronor

Anmälan: senast tre veckor före retreatens start

till Skara stifts själavårdsinstitut, se ruta ovan

Upplysningar: stiftsadjunkt Helena Högström, 0322-512 83, helena.hogstrom@svenskakyrkan.se

Pilgrimsvandring och Pilgrimsfest på Läckö och Lurö

Vi vandrar från Lidköping till Läckö där vi har två dagar av program. Det blir föredrag, musik, kortare vandringar och gemenskap. Årets tema är "... från och till...". Vi besöker också Antoniosgården och ikonmålare Robin Johansson. Dagarna avslutas med ett pilgrimsdygn på Lurö i Väneren.

Tid: 29 juni-3 juli

Upplysningar: stiftsadjunkt Anna Apell, 0511-262 59, anna.apell@svenskakyrkan.se

Arrangemang Svenska Kyrkans Unga

3-5 mars Ungdomskörhelg
18 mars SM i Volleyboll i

Vänersborg
1-2 april Distriktsårsmöte
27 juni-2 juli Ösjönäsläger

Mer på www.skuskarastift.se

På rätt kurs!

En av Skara stifts viktigaste uppgifter är att erbjuda kompetensutveckling. Därför lägger vi stor kraft på utbildning och fortbildning för dig som är ideell, förtroendevald eller anställd.

BARN & UNGA

Vägar framåt (presentation av rfb-projekt)	8/3
Studiedag för förskolepersonal	15/3
Hållplats, kurs för barnledare	start okt

IDEALITET

Kurs för kyrk- och gudstjänstvärdar	18/3
Att leda ideella medarbetare	start i september
Ledarutbildningen Rustad – Diakoni	20-22/10
Ledarutbildningen Rustad – Ledarskap	17-19/11

SVENSKA KYRKANS FYRA YRKESPROFILER

Fördjupningsutbildning i själavård (Längtan till liv)	21-23/3
Fortbildning i själavård 2017-2018	start i april
Ett skyddat rum	9/5

TEMAKURSER & RETREATER

Retreat: "Ad fontes - vänd mot källan"	7-10/3
Mötesplatser vi har och arenor som finns	21-22/3
Gudstjänst - en kärlekshistoria	28-29/3 eller 29-30/3
Hur skapar vi och reflekterar vi kring en etik i vår tid?	6-7/4
Retreat: "På stranden av en ny dag"	18-21/4
Det som gör oss mänskliga	10-11/5
Communicare - att göra gemensamt	20-21/9
Tolka bibeln mitt i livet (NYTT DATUM)	11-12/10
Min djupaste längtan. Om identitet i förändring	14-15/11

KYRKBYGGNADER & KYRKOÅRDAR

Vård och värn av kyrkorummet	30/3
Kyrkobyggnadsdag	20/9

ADMINISTRATION

KBOK Certifiering	7-8/3
Skara stifts IT-dag (om gem funktioner och system)	4/4
Aktualitetsdag för ekonomer & fastighetsansvariga (om K3)	30/5
KBOK Certifiering	10-11/10
KBOK Användardag	20/9

ANDRA KURSER/NÄTVERK

Katekumenatet: Ledarutbildning	10-12/3
Nätverksträff: Utsatta EU-migranter	17/3
Demens och existentiella behov vid palliativ vård	27/4
Utbildningsdagar för miljösamordnare och miljögrupper	3-5/5
Nätverksträff: VIP	9/5
Bli nätvandrare - att finnas för unga på nätet	28-31/8
Kristen tro och personlig utveckling (KTPU)	start i september
Kyrkopedagogik 7,5 HP	start i oktober

Mer om kurser på Skara stifts intranät:
internwww.svenskakyrkan.se/skarastift

sensus

Kurser och utbildningar arrangeras i samarbete med Sensus

Berit levandegör Martin Luther

Under år 2017 uppmärksammas Reformationsåret och 1500-talets mest kände person, Martin Luther. Välkommen till Kinneved där Berit Johannsson berättar om denne dynamiske persons dramatiska liv.

När & var? torsdag 30 mars, 19.00, Kinneveds församlingshem

Hans far bestämde att han skulle bli jurist, men Martin ville bli munk. Men han övergav klosterlivet och orädd som han var, protesterade han mot rådande förhållanden inom kyrkan.

I Luthers hem samlades många gäster till intressanta samtal vid matbordet. På kvällarna sjöng och spelade man, musiken betydde mycket för Luther. Under den här kvällen blir det sång av Mixxkören, andakt och gemenskap kring kaffeborden.

Fler arrangemang kring Luther hittar du i kalendariet: 12/3 i Kyrkefalla, 25/3 och 27/4 i Borås, 26/3 i Trollhättan, 19/4 i Stöpen. Titta också in på Skara stifts hemsida www.svenskakyrkan.se/skarastift/reformationsaret-2017

MUSIK

Musikgudstjänsten ALIVE

Det blir svängig musik från dagens topplistor blandat med gamla godingar. Medverkar gör ALIVE-bandet, Nossans gospel, Oskar Kjällgren, Sara Engernäs Nyberg och Fredrik Nordlund

När & var? sönd 12/3, 18.00, Främmestads kyrka

Help! - Konsert med Beatles-tema

Beatlesorgel med Karin Nelson. Medverkar gör också: Hanna Sundblad, Caroline Hedevik, Per Olausson, Björn Milton, Mikael Dalemo & Johan Sundström. Biljetter (100 kr) finns på kansliet, Intäkterna går till Svenska kyrkans internationella arbete.

När & var? lörd 18/3, 17.00, S:t Nicolai kyrka, Lidköping

The American Roots Session Band tolkar Bob Dylan

The American Roots Session Band firar tioårsjubileum med att ta sig an Bob Dylan! ARSB:s programförklaring sen starten 2007 har varit "amerikansk folkmusik i skärningspunkten mellan blues, country och gospel". Det är en beskrivning som passar utmärkt också på den nu aktuella nobelpristagaren. Medverkar gör: Anders Wättring, Monica Esborn, Amanda Rembeck, Matilda Hagström, Ulf Esborn, Markus Karlsson, Magnus Halén, Lennart Esborn och Lollo Konneback.

När & var? lörd 18/3, 16.00 och 18.00, Christinae kyrka, Alingsås

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med den
nya adressen på baksidan.

Posttidning
INTRO, Box 173
532 23 Skara

B

**”Ingen verkar
bry sig om att det är
ytterst nödvändigt
att vi stöder och leder
ungdomen”**

MARTIN LUTHER, 1483-1546

**Tar vi vuxna vårt
ansvar?**

Läs intervjun på sidan 10
med den amerikanska teologen
och professorn Marcia J Bunge.

Åke Bonnier

BISKOP SKARA STIFT

Post Scriptum

Alternativa fakta är inget alternativ!

I dagarna har ett begrepp kommit att bli bevingat: "Alternativa fakta". Detta begrepp användes i samband med installationen av USA:s nyvalde president. Orden förvränger. Det är som om sant och falskt inte längre existerar utan att det som är sant plötsligt blir falskt och falskt blir sant därför att det finns alternativa fakta eller alternativa sanningar. Vi lever i ett samhälle där mörka vindar blåser och där det blir alltmer kyligt för oss alla. Det alternativa breder ut sig mer och mer och allt svagare klingar orden "aldrig mer" från fredsslutet 1945 och åren därefter.

Jesus talar om sig själv som vägen, sanningen och livet (Joh 14:6). Han visade på livet självt genom sitt eget liv, sin undervisning, sin död och uppståndelse. Vid ett tillfälle sa han till några av dem som följde honom: Om ni förblir i mitt ord är ni verkligen mina lärjungar. Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria. (Joh 8:31-32)

Solus Kristus, sa Martin Luther. Endast Kristus. Just så tänker jag att det är. Det är Jesus som vi ska hålla fast vid i den "alternativa faktans" tid. Det handlar inte om att vara enveten fundamentalist. Nej, snarare ger oss denna efterföljelse nytt ljus där vi ser sanningen - sanningen om Jesus som Gud själv, sanningen om våra medmänniskor som gränslöst älskade och värdefulla oavsett religionstillhörighet och sexuell identitet och sanningen om oss själva där vi ser vårt eget människovärde.

**”Sanning om
Jesus som Gud
själv, öppnar
upp.”**

Denna sanning förändrar, denna sanning öppnar upp, denna sanning är en motkraft till den så kallade "alternativa" och dessutom destruktiva faktan.

Låt oss som kristna därför tillsammans samlas kring Jesus, med Honom själv mitt ibland oss och följa Honom för det gränssprängande livets skull!